

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Review ArticleSubject Area
EducationVol: 8
Issue: 58
Year: 2022
Pp: 706-711Arrival
19 February 2022
Published
30 April 2022
Article ID 58296Doi Number
<http://dx.doi.org/10.3157/6/smryj.58296>**How to Cite This Article**
Sarı, B. (2022).

“Okullarda Mobbinge Yönelik Yapılan Makalelerin İncelemesi (2016-2021)”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(58): 706-711

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Okullarda Mobbinge Yönelik Yapılan Makalelerin İncelemesi (2016-2021)

Examination Of Articles Related To Mobbing In Schools (2016-2021)

Burcu SARI¹ ¹ Milli Eğitim Bakanlığı, İzmir/Türkiye

ÖZET

İşyerlerinin çalışma sistemi, düzeni ve verimliliğini etkileyebilen bir olgu olarak mobbing okullarda da önemli sorunlara kaynaklık etmektedir. Okullar hem bir iş yeri olarak hem de önemli bir toplumsal yapıyı oluşturan merkezlerdir. Bu nedenle okullarda yaşanan mobbing olayları, tüm paydaşlar için ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden dezavantajlar oluşturmaktadır. Bu çalışma, okullardaki mobbing sorununun incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile son 5 yılda konuya ilişkin yayımlanan 17 adet makale belirlenmiş ve değerlendirilmiştir. Yapılan doküman incelemesi sonucunda, son 5 yılda okullarda mobbinge yönelik yapılan çalışmaların genel olarak yetersiz olduğu, yıllara göre dağılımının eşit olduğu, araştırma yöntemi olarak nicel çalışmaların ağırlıkta olduğu, araştırmaların daha çok öğretmen görüşlerine göre yapılandırıldığı, ağırlıklı olarak mobbinge yönelik genel algının incelendiği belirlenmiştir. Ayrıca ele alınan konular arasında okul müdürlerinin ve velilerin öğretmenlere uyguladığı mobbing, mobbing ile cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, performans gibi çeşitli değişkenler arasındaki ilişkinin araştırıldığı, mobbing ile başa çıkma yöntemleri ile ilgili çalışmaların azınlıkta olduğu belirlenmiştir. Sonraki çalışmalara yönelik araştırmacılara öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul, Mobbing, Makale, İnceleme

ABSTRACT

As a phenomenon that can affect the working system, order and efficiency of workplaces, mobbing also causes important problems in schools. Schools are centers that form both a workplace and an important social structure. For this reason, mobbing events in schools create disadvantages for all stakeholders in terms of economic, social and cultural aspects. This study was conducted to examine the mobbing problem in schools. For this purpose, 17 articles published on the subject in the last 5 years were evaluated by document analysis, one of the qualitative research methods. As a result of the document review, it has been determined that the studies on mobbing in schools in the last 5 years are generally insufficient, the distribution is equal according to years, quantitative studies are dominant as a research method, the researches are mostly structured according to the opinions of teachers, and the general perception of mobbing is mainly examined. In addition, among the topics discussed, it was determined that the mobbing applied by school principals and parents to teachers, the relationship between mobbing and various variables such as gender, education level, age, performance were investigated, and studies on methods of coping with mobbing were found to be in the minority. Suggestions were given to the researchers for future studies.

Key words: School, Mobbing, Article, Examination

GİRİŞ

İnsanların çalışma hayatında olumsuz ve etik dışı davranışlara maruz kalması, bu tür durumların giderek yaygınlaşması, “mobbing” kavramının tanımlanarak, nedenlerini ve sonuçlarını araştırma ihtiyacını doğurmuştur (Çögenli ve Döner, 2015: 27).

Mobbing kavramı Latince kökenli “mobile vulgus” kelimelerinden gelerek günümüzde kullanılmaktadır. “Mob” teriminin Latince “çete”, İngilizcede ise “toplucu saldırmak, rahatsız etmek, kalabalık” anlamlarını taşımaktadır (Eser, 2009: 1). Mobbing kavramı ilk olarak Konrad Lorenz tarafından boz kazların davranışları incelerken kullanılmıştır. Avusturyalı bilim insanı, boz kazların, kendi alanlarına giren düşman hayvanları uzaklaştırmak amacıyla sergiledikleri davranışları tanımlamak için “mobbing” kelimesini kullanmıştır. 1980’li yıllarda Dr. Heinz Leymann ise “mobbing” kavramını çalışma ortamları için uyarlayarak, işyerlerinde kişilerin birbirlerine uyguladığı olumsuz davranışları tanımlamak amacıyla kullanmıştır (Leyman, 1996). TDK, mobbing kavramına Türkçe karşılık olarak “bezdiri” kelimesini türeterek “iş yerlerinde, okullarda vb. topluluklar içinde belirli bir kişiyi hedef alıp, çalışmalarını sistemli bir biçimde engelleyip huzursuz olmasına yol açarak yıldırma, dışlama, gözden düşürme” olarak tanımlamıştır (TDK, 2022). Literatürde genellikle mobbing, yıldırma veya psikolojik şiddet birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

Genel olarak mobbing; çalışanların duygusal, ruhsal ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkileyerek verimliliklerini düşüren bilinçli, kasıtlı ve sistematik kötü davranışlardır. Bu tür yıldırma davranışları, bir olaya ya da davranışa karşı değil, belir bir kişiye yöneliktir. Temel olarak bilinçli ve kasıtlı olarak, belirli aralıklarla tekrarlanarak uygulanır. Anlık değil, süreklidir (Çelebi ve Taşçı Kaya 2014).

İşyerlerinde yapılan çalışmalara bakıldığında mobbinge maruz kalan kişilerin genel olarak işini özverili bir biçimde iyi yapan, örgütün misyonunu benimsemiş, kendini sürekli geliştirme çabası içerisinde olmuş çevresi tarafından sevilen fakat hak arama konusunda pasif kalan kişiler olduğu görülmektedir. Mobbinge sebep olan birçok faktör vardır. Davranışı uygulayan ve maruz kalan kişinin psikolojik durumu, organizasyonun işleyiş biçimi ve kültürel yapısı, toplumsal değerler ana sebepler arasındadır (Aracı ve Okçu, 2017). Ayrıca, bireysel performans yetersizlikleri, eğitim yetersizliği, fazla iş yükü, yöneticinin yetersiz yönetim bilgisi, yöneticilerin stres içinde olması, stresli iş arkadaşları, amirin mesleki yetersizliği, mobbingi uygulayan zihin dengesizliği gibi faktörler de mobbing davranışının ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Bazı durumlarda kişiler kendi yetersizliklerini ve eksikliklerini örtmek maksadıyla başkalarını eleştirmeye, çekiştirmeye ve kendilerinde olmayan meziyetlere sahip olduğunu düşündükleri kişiye karşı düşmanca bir tavır içine girmeye yönelebilirler. Karşısındaki kişiye karşı kötü amaçlı ve taraflı olarak yapılan yorumlar iş ortamında dedikodu ortamının oluşmasına neden olur (Çobanoğlu, 2005).

Literatürde mobbing sürecini Leymann beş aşamaya ayırır; 1) Çatışmanın ortaya çıkışı, 2) sürekli saldırgan eylemler, 3) işletme yönetiminin devreye girmesi 4) yanlı kararlar ve damgalama 5) işten ayrılma (Leymann, 1996). Çalışanla konuşmanın kesilmesi, dışlama, yalnız bırakma, yok sayma, önemsiz görevlerin verilmesi, görevlerin kısıtlanması, anlamsız görevlerin verilmesi, sürekli yeni görevlerin verilmesi, niteliğin çok altında ya da çok üzerinde görevler verilmesi, oluşan zararın faturasının çalışana kesilmesi, çok zor görevleri yapmaya zorlanması gibi davranışlar sıralanmaktadır (Okçu ve Çetin, 2017)

Çalışma ortamlarında yaşanan mobbing davranışları, maruz kalan kişi için acı verici olmakla birlikte, tüm kurum çapında sağlıksız ilişkilerin ve giderek artan problemlerin ortaya çıkmasına neden olur. Mobbing, çalışma ortamlarında ahlaki ilkelere ve insani değerlere aykırı bir iletişim örüntüsüdür. Dünya çapında bu konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalar, mobbing davranışının diğer şiddet türlerine göre daha yaygın olduğunu ortaya koymaktadır.

Okullarda, mobbing ve yıldırma davranışlarının, çalışma ortamındaki güven, saygı, stres gibi değerlere zarar vererek okul iklimini olumsuz etkiler. Öğretmenlere uygulanan yıldırma davranışları, öğretmenlerin üzerinde gerginlik, stres ve mutsuzluk yaratarak performansı düşürür. Öğrencileriyle olan etkileşimine yansır, daha kalıcı psikolojik sonuçlara yol açabilir. Bu olumsuz etkiler, toplumsal kültürün inşa edildiği yerler olan okullardan ülkenin her kesimine yansıma potansiyeli taşır (Kış, 2016: 464).

Mobbing türleri incelendiğinde işyerinde hiyerarşik üst kademede olan yöneticilerin astlarına uyguladığı bilinen yıldırma davranışlarının, gerçekte güç ilişkisinden kaynaklandığı bu sebeple de işyerlerinde her seviyede olabileceği belirtilmektedir. Üst kademedeki alt kademelere veya alt kademelerden üst kademelere doğru yapılan davranışlara “dikey yıldırma” denirken, eşit statüde bulunanlar arasında gerçekleşen mobbinge ise “yatay yıldırma” adı verilmektedir. Kurumlarda genellikle hiyerarşi fazla ise mobbing çoğunlukla dikey, az ise çoğunlukla yatay yönde ortaya çıkmaktadır (Kızıltan, 2019: 31).

Okullarda mobbing ya da yıldırma, okul ortamındaki paydaşlar arasında farklı hedef kitlelere yönelik olabilir. Yöneticiye, öğretmene, öğrenciye, veliye ya da okulda çalışan diğer yardımcı personellere yönelik olabilir. Bunların her biri kendi sorun ve sonuçlarıyla birlikte gelir (Türk ve Kıröğlu, 2018). Son dönemlerde eğitim öğretim ortamlarında hedeflenen başarı düzeyi ve verimliliği elde etmek için gerekli bilgi ve becerilerin yanında; öncelikle çalışanların motivasyonunu artırıcı öneme sahip olan örgütün olumlu iklimin oluşturulması gerekir. Çalışanların birbirlerine karşı olumlu tutumları, iletişim kabiliyetleri, birlikte çalışma istekleri ve uyumları örgüt açısından son derece önemlidir. Bu nedenle okul içinde eğitim öğretim süreçleri devam ederken öğrenme paydaşlarının performansını ve iyi oluş durumlarını üst düzeyde tutmak için ortamda mobbingin farkında olup bununla başa çıkma gayretinde olmaları önemlidir (Yılmaz, Özler ve Mercan, 2008).

Bu araştırma ile tüm eğitim çalışanları için mobbing konusunda son 5 yıl içerisinde yapılmış olan mobbing konusundaki akademik makaleler derlenerek araştırmaların genel eğiliminin belirlenmesi, literatürdeki boşlukların farkına vararak böylece, sonraki çalışmalara yol göstermesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmada “okullarda yaşanan mobbing olaylarına yönelik yapılan araştırmalar incelenmektedir. Bu bağlamda aşağıdaki araştırma soruları çerçevesinde araştırma biçimlendirilmiştir:

- ✓ 2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan makalelerin yıllara göre dağılımı nedir?
- ✓ 2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan makalelerin yöntemlerine göre dağılımı nedir?
- ✓ 2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan makalelerin incelediği örnekleme göre dağılımı nedir?

- ✓ 2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan makalelerin incelediği örneklem sayısına göre dağılımı nedir?
- ✓ 2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan makalelerin içeriğe yönelik dağılımı nedir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada 2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan yayımlanmış makaleler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı veya elektronik yazılı belgeleri sistematik olarak incelemek ve anlamlı bilgiler çıkarmak amacıyla elde edilen bulguların yorumlanmasını içeren bir nitel araştırma yöntemidir (Kıral, 2020: 170).

Verilerin Toplanması

Araştırma, 2016–2021 yılında “okullarda mobbing ve yıldırma” konusunda yayınlanmış makaleler oluşturmaktadır. Dergipak, Google Akademik gibi veri tabanlarında, Türkiye’de yapılmış ve yayınlanmış, yapılan literatür taraması ile sınırlandırılmış tarama sonucunda konuyla ilgili son 5 yılda yayımlanmış 17 adet makale belirlenmiştir. Belirlenen makalelere ait yazar, makale başlığı, yayın yılı ve kodlar Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Belirlenen makedeler ve kodlar.

Kod	Yazar/Yazarlar	Yıl	Başlık
M1	Akpınar	2016	Öğretmenlerin mobbing algısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi
M2	Kış	2016	Öğretmenlerin okulda karşılaştıkları yıldırma (mobbing) ilişkin medeni durumun etkisi: Bir Meta-Analiz
M3	Nanto ve Özan	2016	Öğretmenlerin Yaşadıkları Yıldırma Durumlarının İncelenmesi
M4	Aracı ve Okçu	2017	İlkokul ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerin mobbing (yıldırma) yaşama algıları
M5	Aytaç	2017	Öğretmenlerin eğitim düzeyinin yıldırma algısına etkisi: meta-analiz çalışması
M6	Çınar ve Akpınar	2017	Mobbing ve iş performansına ilişkin öğretmen algılarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi
M7	Türk ve Kıroğlu	2018	Ailelerin sınıf öğretmenlerine uyguladığı mobbing davranışları
M8	Kıranlı Güngör ve Potuk	2018	Öğretmenlerin mobbing, örgütsel adalet ve örgütsel sessizlik algıları ve aralarındaki ilişki.
M9	Konan ve Umur Erkuş	2019	İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin mobbinge uğrama nedenleri ve başa çıkma yöntemleri
M10	Dinçkal ve Başar	2019	Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin maruz kaldıkları veli kaynaklı yıldırma davranışları
M11	Yıldırım ve Bozkurt	2019	Yıldırma (mobbing) kavramına ilişkin kadın okul yöneticilerinin görüşlerinin incelenmesi
M12	Özdoğru	2020	Okul yöneticilerinin farklılıkları yönetme becerileri ile yıldırma arasındaki ilişki
M13	Göymen	2020	İş hayatında mobbing ve mobbinge başa çıkma yolları
M14	Akbaşı, Diş ve Durnalı	2020	İlkokul öğretmenlerin karşılaştıkları yıldırma davranışları işe motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki.
M15	Özkuşçu ve İhtiyaroğlu	2021	Okul müdürlerinin ve öğretmenlerin mobbing davranışlarına yönelik algılarının incelenmesi
M16	Kazak ve Buldu	2021	Okul yöneticilerinin psikolojik şiddet içeren söz tutum ve davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri
M17	Temelli ve Güven	2021	Öğretim elemanlarının mobbing (psikolojik yıldırma) ve örgütsel sessizliğe ilişkin görüşleri

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında doküman incelemesi için derlenen makaleler, içerik analizi ile gözden geçirilerek kategorize edilmiş, bulgular yorumlanarak sonuçlarda sunulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın verilerine dayalı olarak elde edilen bulgulara ve bulgulara ait yorumlara yer verilmektedir.

Makalelerin Yıllara Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan yayınlanmış makalelerin yıllara göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Yıllara göre dağılım.

Yayın Yılı	Kodlar	N
2016	M1, M2, M3	3
2017	M4, M5, M6	3
2018	M7, M8	1
2019	M9, M10, M11	3
2020	M12, M13, M14	3
2021	M15, M16, M17	3
Toplam		17

Tablo 2’de okullarda mobbing konusunu ele alan makaleler son 5 yılda genel olarak yılda 3 makale olacak biçimde dağılmıştır. 2016, 2017, 2019, 2020 ve 2021 yıllarında 3’er makale, 2018 yılında 2 makale yayınlanmıştır.

Makalelerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan yayınlanmış makalelerin araştırma deseni ve araştırma yöntemlerine göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Makalelerin araştırma yöntemi ve desenine yönelik bulgular.

Desen	Yöntem	Kodlar	N
Nicel	Betimsel Tarama Modeli	M1, M4, M6, M9	4
	İlişkisel Tarama	M8, M10, M12, M14	4
	Meta-Analiz	M2, M5	2
Nitil	Durum Çalışması	M7, M16, M17	3
	Olgu bilim (Fenomenoloji)	M3, M11, M15,	3
Derleme		M13	1
Karma		-	0
Toplam			17

Tablo 3’te okullarda mobbing konusunu ele alan makalelerin son 5 yıldaki dağılımı nicel araştırma desenlerini kullanan 10 makale, nitel araştırma desenlerini kullanan 6 makale bulunmaktadır. 1 derleme makalesi belirlenmiş, karma yöntemi kullanan makale bulunamamıştır.

Makalelerin Örnekleme Yönelik Bulgular

2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan yayınlanmış makalelerde mobbinge yönelik algısı incelenen hedef kitleye ait bulgular Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Mobbing algısı incelenen hedef kitleye yönelik bulgular.

Hedef Kitle	Kodlama	N
Öğretmen	M1, M3, M4, M6, M7, M8, M9, M10, M12, M14, M15, M16	12
Okul Yöneticisi	M11, M12, M15,	3
Akademisyen	M17	1

Tablo 4’e göre 12 makalede çalışma gurubu öğretmenler, 3 makalede okul yöneticileri 1 makalede akademisyenlerin görüşleri alınmıştır. Hem öğretmen hem de okul yöneticilerinin görüşlerini inceleyen 2 makale (M12, M15) vardır.

Makalelerdeki Örneklem Sayısına Yönelik Bulgular

2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan yayınlanmış makalelerde mobbinge yönelik algısı incelenen çalışma grubu/örneklem sayısına yönelik bulgular Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5. Mobbing algısı incelenen hedef kitleye yönelik bulgular.

Örneklem Aralığı	Kodlama	N
10-20	M7, M11, M16	3
50-100	M6, M15, M17	3
100-500	M1, M3, M4, M8, M9	4
500’den büyük	M10, M12, M14	3

Tablo 5’e göre, araştırmalarda görüşü alınan kişi sayısı 10-20 arasında 3 makale, 50-100 arasında 3 makale, 100-500 arasında 4 makale, 500’den büyük 3 makale bulunmaktadır.

Makalelerin İçeriklerine Yönelik Bulgular

2016-2021 yılları arasında “okullarda mobbing” konusunu ele alan yayınlanmış makalelerin mobbingi ele alma biçimine yönelik bulgular Tablo 6’de gösterilmektedir.

Tablo 6. Mobbing algısı incelenen hedef kitleye yönelik bulgular.

İçerik Kategorisi	Kodlama	N
Mobbing algısı	M3, M11, M13, M15, M16, M17	6
Müdürlerin öğretmenlere uyguladığı mobbing	M12, M14, M16	2
Velilerin öğretmenlere uyguladığı mobbing	M7, M10	2
Mobbing değişkenlerle ilişkisi	M1, M2, M4, M5, M6, M8, M12, M14, M17	9
Mobbingle başa çıkma yöntemleri	M9, M13	2

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin ya da müdürlerin mobbing kavramına yönelik genel algısını araştıran 6 makale bulunmaktadır. Dikey yönde okul müdürlerinin öğretmenlere uyguladığı mobbingi inceleyen 3 makale, velilerin öğretmenlere uyguladığı mobbingi inceleyen 2 makale, mobbing davranışı ile cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, performans vb. çeşitli değişkenler arasında ilişkileri inceleyen 9 makale olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mobbing, özellikle çalışma ortamlarında çalışanların maruz kaldığı en yaygın psikolojik şiddet türlerinden biridir. Okullar, paydaşların demografik çeşitliliği ve kalabalık çalışma ortamları ile mobbing davranışının gelişmesine müsait kurumlardır. Okul müdürleri, öğretmenler, öğrenciler, veliler, okulda çalışan diğer personeller farklı kültür, eğitim, birikim ve deneyime sahip karma demografik yapılar gösterirler. Bir arada çalışmanın güçlüğü ile mobbing davranışının gelişmesine ortam sağlayan faktörler bir araya geldiğinde okul içinde farklı kişiler arasında yıldırma yönelik sistematik davranışlar ortaya çıkabilir. Kültürel yapının temellerinin atıldığı kurumlar olarak, mobbing gibi ahlak ilkelerine aykırı davranışların yaşanması kişiye özel olsa bile okul kültürünü olumsuz etkiler. Bu bağlamda, okullarda mobbing davranışının varlığına yönelik yapılan çalışmalar var olan durumu ortaya çıkarmak ve gerekli düzenleme ve tedbirleri almak açısından da önem taşır.

Bu araştırma kapsamında, okullarda mobbing davranışlarına yönelik son beş yılda yapılan çalışmalar derlenerek, araştırma yoğunluğu ortaya çıkarılmıştır. Akademik veri tabanlarında, 2016-2021 yılları arasında yayınlanmış “okullarda mobbing” konusunu ele alan 17 araştırma makalesi olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalar genel olarak yıllara göre eşit dağılmıştır. Araştırma deseni bakımından nicel çalışmaların ağırlıkta olduğu, kullanılan araştırma yöntemleri arasında betimsel tarama modeli, ilişkisel tarama, meta-analiz, durum çalışması, olgu bilim (fenomenoloji) olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında en çok öğretmen görüşlerine ardından okul müdürlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Velilerin öğretmenlere uyguladığı mobbing çalışmaları duruma farklı bir bakış açısı getirmekle birlikte durumu olduğu gibi ortaya koymak açısından yetersiz kalmıştır. Araştırmalarda, ağırlıklı olarak öğretmenler olmak üzere okul müdürlerinin mobbing kavramına yönelik genel algısı, okul müdürlerinin öğretmenlere uyguladığı mobbing davranışı, velilerin öğretmenlere uyguladığı mobbing davranışı, mobbing davranışı ile cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, performans vb. çeşitli değişkenler arasında ilişkilerin incelemesinin yapıldığı belirlenmiştir. Mobbingle başa çıkma üzerine yalnızca iki çalışma yapılmıştır.

Mobbing çok derin ilişki dinamiklerinin olduğu, ortamı ve kişileri doğrudan etkileyen bir öneme sahiptir. Şiddet olaylarının giderek arttığı bir dönemde toplumsal kültürün inşa edildiği okullarda mobbing olaylarının varlık düzeyi, temel sebepleri ve sonuçlarının belirlenmesi için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Yapılacak her çalışma var olan durumu ortaya koymakla birlikte araştırmaya dahil olan kişilerin genel farkındalığının da yükselmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda sonraki araştırmacılara yönelik bazı öneriler aşağıdaki gibi listelenmiştir:

- ✓ Mobbing algısına yönelik olarak okul müdürleri, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve diğer okul personelinin görüşünü yansıtan daha fazla çalışma yapılabilir.
- ✓ Okulların farklı kademelerinde durumun nasıl olduğunu yansıtan daha fazla çalışma yapılabilir.
- ✓ Yatay ve dikey yönde uygulanan mobbinge yönelik daha çok çalışma yapılabilir.
- ✓ Mobbing ile diğer değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği daha fazla çalışma yapılabilir.
- ✓ Örneklem sayısı ve uygulandığı şehirlere yönelik daha fazla çalışma yapılabilir.
- ✓ Okullarda yaşanan mobbingin kaynaklarına yönelik araştırmalar tasarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aracı, F. & Okçu, V. (2017). “İlkokul ve Ortaokulda Görev Yapan Öğretmenlerin Mobbing (Yıldırma) Yaşamaya İlişkin Algıları”, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (10), 525-544.
- Aytaç, T. (2017). “Öğretmenlerin Eğitim Düzeyinin Yıldırma Algısına Etkisi: Meta-Analiz Çalışması”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 25 (1), 1-16

- Başar, M. A. & Dinçkal, E. (2019). “Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Maruz Kaldıkları Veli Kaynaklı Yıldırma Davranışları”, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 297-316.
- Çelebi, N. & Taşçı Kaya, G. (2014). “Öğretmenlerin Maruz Kaldığı Mobbing (Yıldırma): Nitel Bir Araştırma”, *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 5(9), 43-66.
- Çınar, O. ve Akpunar, E.N. (2017). “Mobbing ve İş Performansı Öğretmen Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 41-58.
- Çobanoğlu, Ş. (2005). *Mobbing İşyerinde Duygusal Saldırı ve Mücadele Yöntemleri*, Timaş, İstanbul.
- Çögenli, M. Z. ve Döner, E. (2015). “Türkiye’de Akademisyenler Üzerine Gerçekleştirilen Mobbing Konulu Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3): 27-46.
- Ertürk, A. (2005). “Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Okul Ortamında Maruz Kaldıkları Yıldırma Eylemleri”, *Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Evcen Temelli, M. & Güven, S. (2021). “Öğretim Elemanlarının Mobbing (Psikolojik Yıldırma) Ve Örgütsel Sessizliğe İlişkin Görüşleri”, *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (26), 428-462.
- Göymen, Y. (2020). “İş Hayatında Mobbing ve Mobbinge Başa Çıkma Yolları”, *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 31-60.
- Güngör, S. K., & Potuk, A. (2018). “Öğretmenlerin Mobbing, Örgütsel Adalet Ve Örgütsel Sessizlik Algıları Ve Aralarındaki İlişki”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 723-742.
- Kazak, E. & Buldu, M. (2021). “Okul Yöneticilerinin Psikolojik Şiddet İçeren Söz Tutum ve Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri”, *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 40 (1), 206-230.
- Kıral, B. (2020). “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Kıranlı Güngör, S. & Potuk, A. (2018). “Öğretmenlerin Mobbing, Örgütsel Adalet Ve Örgütsel Sessizlik Algıları Ve Aralarındaki İlişki”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (3), 723-742.
- Kış, A. (2016). “Öğretmenlerin Okulda Karşılaştıkları Yıldırma (Mobbing) İlişkin Medeni Durumun Etkisi: Bir Metaanaliz”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 463-478.
- Kızıltan, E. (2019). “Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Mobbing Eylemlerine Yönelik Nitel Bir Araştırma”, *Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük*.
- Konan, N., & Umur Erkuş, Z. (2019). “İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Mobbinge Uğrama Nedenleri ve Başa Çıkma Yöntemleri”, *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 407-423.
- Leymann, H. (1996). “The Content and Development of Mobbing at Work”, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(2), 165-185.
- Nanto, Z. & Özcan, M. B. (2016). “Öğretmenlerin Yaşadıkları Yıldırma Durumlarının İncelenmesi” *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 112-128.
- Okçu, V. Ve Çetin, H. (2017). “Investigating the relationship among the level of mobbing experience, job satisfaction and burnout levels of primary and secondary school teachers”, *Universal Journal of Educational Research*, 5(1), 148-161
- Özdoğru, M. (2020). “Okul yöneticilerinin farklılıkları yönetme becerileri ile yıldırma arasındaki ilişki”, *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3 (2), 73-85.
- Özkuşcu, E. & İhtiyaroğlu, N. (2021). “Okul Müdürlerinin ve Öğretmenlerin Mobbing Davranışlarına Yönelik Algılarının İncelenmesi”, *Erciyes Journal of Education*, 5 (1), 23-50.
- Türk, H. & Kıroğlu, K. (2018). “Ailelerin Sınıf Öğretmenlerine Uyguladığı Mobbing Davranışları”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (4), 2357-2389.
- Yıldırım, G. & Tekin Bozkurt, A. (2019). “Yıldırma (Mobbing) Kavramına İlişkin Kadın Okul Yöneticilerinin Görüşlerinin İncelenmesi”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (50), 413-426.
- Yılmaz, A., Özler, D. & Mercan, N. (2008). “Mobbing ve Örgüt İklimi İle İlişisine Yönelik Ampirik Bir Araştırma”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 334–357.